

Становище

по дисертационен труд на тема „Синергетичен модел на личностно ориентирано обучение за развитие на преносими ключови компетентности на учениците /5-7 клас/“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика /Теория на възпитанието и дидактика/, в катедра Дидактика на ФП на СУ „Свети Климент Охридски“

от проф.дпн Яна Рашева-Мерджанова, катедра Дидактика, ФП, СУ „Свети Климент Охридски“

Автор на труда: докт. на самостоятелна подготовка Добриня Георгиева Велинова

Обща характеристика на труда: Трудът обхваща 271 страници текст – увод, три части, изводи-обобщения-заключение, библиография, приложения. Представен е и Списък на ползваните съкращения. Съдържанието е структурирано и с ясно открояваема логика през теоретическите и емпирични равнища на работата. Библиографията обхваща 268 значими и представителни актуални източника – 182 на кирилица и останалите на латиница, 26 интернет ресурси. Има 4 приложения /200-271 с./ със списък на участниците в лонгитюдното изследване, анкетни карти, инструментариумът за диагностика и контрол на постиженията на учениците – по успех и преносими компетентности. Заглавието на текста адекватно представя и фокусира изследователския интерес. Избраната проблематика е и значима, и перспективна, и очевидно произтича автентично от личната професионална и изследователска ангажираност на Добриня Велинова. През цялата процедура, изготвен авторски инструментариум, организация на изследването, резултати, извадка за тригодишно лонгитудно педагогическо изследване, теоретични анализи, прозира действителен интерес, последователна устойчива многогодишна отдаденост на проблематиката, последователност и зрялост при проучване и постепенно прилагане и апробиране в практически условия на определени теоретико-методологически съвременни парадигми – синергетически подход в съвременното обучение, базови интегрални методически подходи, приоритетни в съвременното обучение, структуриране на отворена учебна среда, компетентностен подход и значението му в контекста на личностно ориентирано обучение. Чест прави на автора демонстрираното умение да съчетае, да моделира и да симулира хармонизиране и синергетизиране на тези парадигми в реалните процеси на обучение, водена от професионалната си самоосъзнатост и отдаденост на мисията на учителя.

Съдържателна оценка на труда: Авторката притежава не само информираност в проблемното поле, но и показва умения за компетентно, целенасочено, съсредоточено и ефективно ползване на богатите, противоречиви понякога, множество изследвания в тези пресечни и сами по себе си значими педагогически направления – компетентностен подход, личностно ориентирано обучение, ключови, но и преносими компетентности, специфика на обучението по три основни учебни дисциплини в основното средно образование 5-7 клас – БЕЛ-Математика-Чужд език, както и компетентност в областта на философия на образованието и съвременните аспекти на синергетическата философско-образователна парадигма. **Общата методика** е представена в увода и коректно синтезира **целта** – да се проследи влиянието на параметрите на личностно ориентираното обучение,

структурирано и реализирано на основата на синергетическата философскообразователна парадигма, върху формирането и развитието на преносимите и ключови компетентности в обучението по три учебни предмета БЕЛ-МАТ-ЧЕ, за тригодишен период на обучение.

Обоснован и представен е един действително **синергетичен концептуален модел** на личностно ориентирано обучение. Задачите, обект-предметната област, методите на изследване, общата и работните хипотези са многостепенни, същевременно проверими, носещи основните параметри, показатели и индикатори, които ще се проверяват на експериментално равнище. Инструментариумът е адекватен и работещ. Реализирано е едно **напълно автентично емпирично изследване**. Извадката включва основните участници като партньори – ученици /68 в три паралелки през три последователни учебни години 2014-2017/, учители, родители. Резултатите са обработени надеждно, с усет за реалните живи участници. **Много ценно** е анализирането на данните по години, по пол, по възраст, по етнос. Цялото изследване извира и е предназначено за реална училищна среда с **реална специфична образователна и социално-педагогическа характерология – тази на ОУ „Свети Климент Охридски“ гр. Хасково**. Трите части на труда позволяват постепенното придвижване към изводите-обобщенията-заклученията-анализите и корективното пост-експериментално представяне на концептуалния синергетичен модел на личностно ориентирано обучение. **Първа част** се съсредоточава в подходяща логика върху **триадата** философскообразователната синергетическа парадигма, личностно ориентираното обучение, компетентностния подход. **Много съществена е втора част на труда, която** представя програмата и дизайна на педагогическото лонгитудно изследване, но и обосновава и представя детайлно концептуалния синергетичен структурно-функционален модел; технологията за неговото използване; критериите и показателите за изследване на приложението му, както и интегрална методика за изследване на ключовите компетентности на учениците в обучението по трите учебни предмета. Макар и неголяма по обем /63-79 стр./, тази част на дисертацията представлява действително една S-образна двойна извивка и носещ конструкт – поддържащ гъвкавата кохерентност и подвижност по гръбначния стълб на дисертацията и изследването – от теорията към емпиричната проверка и верификация-фалсификация и обратно. Тази гъвкавост позволява на автора да направи отново – свободно, естествено и обосновано, възвръщане към теорията след емпиричните анализи като към едно по новому преосмислено философско-синергетично равнище на обучението. **Третата част** е най-пространна и представя подробно резултатите от изследването – по учебни предмети – специфични постижения и ОБЩА преносима комуникативна компетентност, по години, по вариации, поотделно и в съпоставителни ракурси. Висока оценка заслужава разнообразието и прецизността на използваните статистико-аналитични процедури, представените модели на регресионен анализ и на дяловото участие на постигнатите компетентности в експерименталните и контролни групи. Подробно и отново в съпоставка са представени резултатите и на отношението на родители, учители, ученици към субект-субектните отношения в личностно ориентираното обучение – като отношение, саморerefлексия и самооценка на учениците, и като взаимодействия между партньорите.

В заключението се демонстрира самоосъзнаване и адекватна преценка на значимите приноси моменти в труда. Но това, което според мен, тепърва може да

бъде изявено и открито на теоретико-изследователско равнище е, че **по същество авторката разработва, обосновава и апробира един конкретен модел на синергетическа философия на образованието на практическо дидактико-методическо равнище чрез синергията „компетентностен подход - субект-субектно равнище в личностно ориентирано обучение – резултативни преносими компетентности в блок от три учебни предмета БЕЛ-МАТ-ЧЕ“.**

Като цяло приемам формулираните научни приноси от кандидата и на теоретическо, и на приложно равнище, като ще подчертая особено следните:

1. Аргументирано са открити предимствата на личностно ориентираното обучение, както и подходите, методите и организационните форми, чрез които се реализират субект-субектните отношения в обучението. Те са обвързани в контекста на синергетическата философскообразователна парадигма и са систематизирани в концептуален Синергетичен модел на личностно ориентирано обучение по три учебни предмета БЕЛ-МАТ-ЧЕ, прави се за първи път в научните изследвания в страната.

2. Осмислени и синтезирани са приоритетните базови методически подходи, чрез които се постигат ключовите и трансверсалните компетентности в обучението и са налицени са основни фактори, които оказват влияние върху успеха и постигането на компетентностите.

3. Конструирани са инструментариуми за измерване на успеха и постигнатите компетентности на учениците в ПОС по БЕЛ, математика и западен език (на базата на предварително разработени и диференцирани тестове по съответните теми и дисциплини) за сравнение на успеха на учениците между групите и между изследваните дисциплини в ПОС: на входа на обучението, през съответната учебна година и на изхода, както и на финала на ПОС.

4. Моделът и резултатите от лонгитюдния тригодишен педагогически формиращ експеримент са богати и коректни и могат да бъдат надеждна база за други подобни изследвания и информация за изследователи в това проблемно поле.

5. Разработен е интегриран методически модел за постигане на по-голяма гъвкавост при изграждане на отворена учебна среда, базиран на силата на влияние на основните фактори: успех, активност на участие в учебния процес, пол, специфика на дисциплината, етническата принадлежност и семейна среда, който може да се използва от обучаващите при прилагане на субект-субектно обучение, интерактивни методи, съобразени с генетичните, психофизиологичните особености и семейната среда на обучаемите за постигане на компетентностите в по-висока степен.

Авторефератът и научните публикации на докторантката са издържани, представителни, допълват и доказват пред специализирани научни аудитории качествата на дисертационното изследване.

Като научен ръководител на докторанта изразявам дълбок респект пред мотивацията, професионалната идентичност, изследователските качества, личностната готовност да се развива, духовната устойчивост и висока етика на един великолепен български учител. Светлината, която носи и обогати чрез себе си и труда си, ще бъде дар за ученици, родители и колеги. Резултатите и опитът, които верифицира и легитимира чрез този дисертационен труд, са бъдат принос в действителния живот на българското училище и педагогика.

Заключение: С убеденост предлагам на членовете на научното жури да присъдят на Добриня Велинова, докторант в самостоятелна форма на обучение, образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика /Теория на възпитанието и дидактика/.

15. 03. 2019

София

.....
/проф.дпн Яна Рашева-Мерджанова/

